

Değerlerimiz ile İlgili Sosyal ve Sanatsal Faaliyetlerin ve Ders İçi Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Evrensel Ve Ahlaki Değerlere Etkisi

Hülya GÜLÇİN

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun

<https://orcid.org/0000-0003-0514-468X>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7198519>

*hgckc2007@gmail.com

Araştırma Makalesi/Derleme

Makale Tarihiçesi:

Geliş tarihi: 17/09/2022

Kabul tarihi: 22/09/2022

Online Yayınlanma: 30/09/2022

Anahtar Kelimeler

Kişilik

Toplum

Toplumsal Duyarlılık

Karakter Eğitimi

ÖZET

Sosyal medyada ve çevremizde de şahit olduğumuz kadarıyla sevgi, saygı, sorumluluk, adalet, doğruluk, sabır, kanaatkârlık, dürüstlük, yardımseverlik ve dayanışma gibi değerlerimizde duyarlılığın yetersiz kalması nedeniyle kendi kaderine terkedilen sahipsiz ve ilgiden mahrum insanların, hayvanların olması toplumumuzda kanayan bir yaradır. Evlerinde tek başına yaşayan, kişisel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanan ve yaşam mücadelesi veren yaşlılarımız, huzur evlerinde aile sevgisinden uzak büyükler, işkenceye maruz ve aç kalan hayvanlar, yardımlaşma, sevgi, merhamet gibi değerlerimiz millet olma bilicinin, bir ve beraber olma ülküsünün yapı taşıdır. Toplumsal barışın hakim olması, huzur ve güvenin tesis edilmesi için değerlerimizi bu milletin en küçük ferdinden başlayarak aktarmalı ve hayatın bir parçası haline getirmeliyiz. Değerlerimizi yaşayabilmesi, sürekli ve zinde kalabilmesi, duyarlılığın yaygınlaştırılması, toplum vicdanının teyakkuzda kalabilmesi için bu konularda iyi örnekleri çoğaltmalı, etkinliklere daha fazla yer verilmeli özellikle küçük yaşlardan itibaren bu eğitimleri verilmelidir. Çalışmamızda durum tespiti amacıyla anketler yapıldı. Bu iklimi oluşturma amacıyla okulumuzda değerler kulübü öğrencilerine eğitimler verildi. Eylem planı hazırlandı. Okulumuzdaki öğrencilerden başlayarak ilçemizdeki diğer öğrencilere de, ilçe halkımızda duyarlılığı artırma değerlerimizi taçlandırma adına tiyatro, kermes, resim sergisi, şiir dinletisi, hayvan barınağı yardım kampanyası, kardeş okul yardım kampanyası, kan bağışısı kampanyası, fidan dikme etkinlikleri düzenlendi. Yapılan etkinliklerin yer aldığı bir bülten oluşturup dağıtılmıştır.

The Effect of Social and Artistic Activities and Classroom Activities Related to Our Values on the Universal and Moral Values of Secondary School Students

Research article/Reviews

Article History:

Received: 17/09/2022

Accept: 22/09/2022

Available online: 30/09/2022

Keywords:

Personality

ABSTRACT

As we have witnessed on social media and in our environment, it is a bleeding wound in our society that there are people and animals that are left to their own fate due to insufficient sensitivity in our values such as love, respect, responsibility, justice, honesty, patience, frugality, benevolence and solidarity. Our values such as our elderly people living alone in their homes, having difficulties in meeting their personal needs and struggling to survive, elders

who are far from family love in nursing homes, animals exposed to torture and starving, cooperation, love and compassion are the building blocks of the consciousness of being a nation and the ideal of being together. In order for social peace to prevail and to establish peace and trust, our values must be transferred from the smallest individual of this nation and made it a part of life. In order for them to live our values, to stay fit and constantly, to spread awareness, to keep the public conscience on the alert, we should increase good examples in these matters, give more space to activities, especially our young minds, we should give these trainings to our children from an early age. In our study, questionnaires were conducted to determine the situation. In order to create this climate, trainings were given to the students of the values club in our school. An action plan has been prepared. Starting from the students in our school, the other students in our district, as well as in order to crown our values of raising awareness in our district people, theater, bazaar, painting exhibition, poetry concert, animal shelter aid campaign, sister school aid campaign, blood donation campaign, sapling planting activities were organized. A bulletin containing the activities carried out was created and distributed.

GİRİŞ

Bu araştırmada; değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi incelenecektir. Araştırma kapsamında yürütülecek olan değerler eğitimi faaliyet ve çalışmaları, diğer değerler eğitimi çalışmalarından farklı olarak öğrencilerimiz değerlerimizi birçok yöntemle bir bütün olarak deneyimleyecek ve okul karakteri olarak kendi karakteriyle özümseyecektir. Öğrencilerimizin bu etkinliklere aktif olarak katılmaları sağlanacaktır.

Evrensel ahlaki değerlerle ilgili okulumuzda yapılacak uygulamaların (sanatsal, sosyal faaliyetler, sınıf içi etkinlikler, yardım kampanyaları vb.) değerlerimizin öğrencilerimize kazandırılmasında ne derece etkili olduğunu ortaya koyabilmek için bu deneysel çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çalışmanın amacı, ‘’ değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi’’ uygulamalarının, ortaokul öğrencilerinin evrensel ahlaki değerlerine etkisinin ne düzeyde olduğunu incelemesidir. Bu bölümde çalışmanın problem durumu, çalışmanın amaç ve önemi, araştırmanın problem cümlesine, hipotezine, sınırlılıklarına ve sayıltılarına yer verilecektir.

Değerler eğitimi, öğrencilerin eğitimsel yönlerini destekleyen; olumlu özellikler ve ahlak açısından gelişimlerini sağlayan, sağlıklı ilişkiler geliştirmelerini ortam hazırlayan ve akademik anlamda da onları destekleyen oldukça etkili bir süreçtir. Karakter eğitimi anlamına da gelen değer eğitimi okul kültürüne dönüştürülmelidir. (Berkowitz, 2011). Değerler eğitiminin hedefleri kişisel olarak yaşam tatmini ve iyi karakterli kişiler olarak hayatlarını şekillendirebilmeleridir. Bireylerin değer ve ahlak gelişimine destek vermeyi amaçlamaktadır. (Akbaş, 2008). Günümüzün en önemli ihtiyacı değerler eğitimidir.

Değerler bir toplumun kimliğini oluşturan uzun yıllar içerisinde meydana gelen unsurlardır. Ortak bilincin oluşabilmesi, insan kalabalıklarından bir topluma dönüşebilme, hayatların belirli hedefler etrafında sürdürülmesini sağlayacak yegane öge kültürdür, kültürün özü ise değerlerdir. Günümüzde teknolojik imkanların hızla artması olumlu karşılanmakla birlikte bu durumun yarattığı bazı sorunlar ile de karşılaşmıştır.

Toplumlar yeni nesillere mevcut kültürel birikimini okul vasıtasıyla aktarıp ülke geleceğini yapılandırır. Ebeveynler çocuklarının sahip olmasını istedikleri özelliklere göre yetiştirirken toplumda genç nesillere aynı nitelikleri kazandırmayı hedefler. Okullar kişisellikte toplumsal anlayışın harmanlandığı kurumlardır aynı zamanda. (Dewey, 2008). Okulda öğrencilere akademik öğrenmeler dışında saygı, hoşgörü ve yardımseverlik gibi duyuşsal alanla ilgili kazanımlar da edindirilir. Dolayısıyla okulların öncelikli görevlerinden biri de mevcut eğitim sisteminin hedefleri doğrultusunda çeşitli programlar vasıtasıyla öğrencilere hedeflenen değerleri kazandırmak, öğrencilerin kişilik ve benlik algısını pozitif yönde etkilemek ve ahlaki gelişimlerine katkı sağlamaktır. (Akbaş, 2007).

Her geçen gün artan şiddet ve suç olayları toplumun kaybolan değerlerinin işaretleridir. Yaşanan bu olumsuz durumlar değerlerimize sahip çıkmamızın gereğine ve değerleri karakter haline getiren bireylerin yetişmesi için okullarda da değerlerin okul kültürünü haline getirilmesine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. (Akkirpik, 2007). Bunun da yolu sosyal çalışmalar, değerlerimizin işlendiği sanatsal faaliyetlerden ve ders içi etkinliklerden geçmektedir.

Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi ülkemizde dünyanın birçok ülkesindeki gibi yaşanan toplumsal ve ekonomik değişimler ülkelerin değer düzenine de aksetmektedir. Teknolojik gelişimle birlikte yaşam koşullarında oluşan değişimler bireyleri değerlerden uzaklaştırmış; değer ve ahlak yargılarında yozlaşma meydana gelmiştir. İnsanlar sosyal medya ve internet aracılığıyla dünyanın diğer ucundaki insanlarla iletişim kurabilirken, aynı apartmanda yaşadığı komşularıyla iletişim kuramamakta sosyal bir bağ oluşturamamaktadır. Şiddet ve saldırganlık, haksızlık, hoşgörüsüzlük, sevgi eksikliği, egoistlik, bir çığ gibi büyürken; insanlar kendi dünyalarına hapsolüp yalnızlıklarına doğru sürüklenmektedir (Kumbasar, 2011).

Toplumların günümüzde yaşamak zorunda olduğu değer bunalımı, bireyleri seçim yaparken yalnız başlarına bırakarak sıkıntılı bir düzenin içine sokmuştur. Yaşanılan bu süreç çocuk ve gençlerin güçlü bir karakter oluşturabilmeleri için okullara daha çok sorumluluk yüklemiştir. Daha geniş kitlelere hitap eden okulların değerler eğitimine daha fazla önem vermesi ve daha etkili yürütülmesi önemlidir. (Hökelekli, 2010)

Hökelekli (2013) tarafından yapılan araştırmada değerler, müstakil bir ders yerine okul içindeki yapılacak etkinlikleri ve tüm ders programlarını kapsayan müfredat içeriği olarak sürdürülmelidir. Okul programlarına ait olan dersler bu hedef doğrultusunda birbirine bağlantılı olmalı, birbirlerini tamamlamalıdır. Buradan çıkarılacak sonuçla okullar iyi karakteri bünyesinde barındıran bir yapıda olmalıdır.

Davranışlarımız sahip olduğumuz değerlerimizle şekillenir. Çocuklar okul ve aile içinde benimsedikleri değerleri aynı zamanda öğrenme süreçlerine aktarırlar. Dolayısıyla değerlerin öğrenme üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Okul ortamının niteliği etkili bir değerler eğitimi için oldukça önemlidir. Okuldaki ilişkiler ve okul ortamının özelliklerinin değerler eğitimi olan katkısı önemsenmelidir. (Berkowitz, 2002; Dilmaç ve diğerleri, 2009). Okul ortamındaki öğrenmeler her zaman sistemli ve planlı bir şekilde gerçekleşmez. Öğrenciler hedefledikleri ve hedeflemedikleri birçok şeyi gözlemler. Gözlemledikleri şeyler öğrencilerin bir çok konuda (doğru, yanlış, iyi, kötü...) anlayış ve fikir geliştirmelerine katkı sağlar. Öğrenciler öğretmenlerini ve okul ortamlarını gözlemleyerek değerleri öğrenirler. (Halstead ve Pike, 2006).

Okuldaki tüm unsurların değerler eğitimi katkı sağlayacak şekilde programlanması öğrencilerin hedeflenen değerleri edinmesi için önemlidir. Özetlemek gerekirse hedeflenen adalet, sevgi, sabır, saygı, dürüstlük, sorumluluk, doğruluk, dayanışma, kanaatkarlık ve yardımseverlik gibi değerler toplumun temel taşlarıdır.

Değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi uygulamaları ile değerlerimiz bilişsel, duyuşsal, davranışsal olarak öğrencilere farkındalık kazandırma özellikleri taşır. Ahlaki değerlerin biliş ve duyuşsal düzeyde içselleştirilerek davranışa dönüşmesini sağlayacak çeşitli yöntemler okulda birçok sosyal ve sanatsal etkinlikler kullanılarak bu konu ile ilgili tiyatro, resim yapma, şiir yazma ve okuma, hikaye yazma, münazaralar vb. olduğu düşünülmektedir. Değerlerimizi bir alanda veya bir derste değil okulda bulunan tüm ders ve öğretmenlerin işbirliğiyle oluşturulan faaliyetlerle okul karakteri olarak öğrenciye sunulmalıdır.

Litaretür taramasına bakıldığında evrensel ahlaki değerlerin kazandırılması için uygulanan metodlar konusunda birçok araştırma yapıldığı görülmüştür. Ancak ortaokul öğrencilerinin evrensel ahlaki değerlerle ilgili birçok etkinliğin bir arada kullanılarak tüm derslerin ve öğretmenlerin işbirliğiyle bir bütün şeklinde okul kültürüne dönüştürülerek uygulamasına belirleyebildiğimiz kadarıyla rastlanmamıştır.

Hipotezler

Değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerinin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi uygulamalarının ortaokul öğrencilerinin evrensel ahlaki değerine olumlu etkisi vardır.

Alt hipotezler de şu şekildedir:

1.10-13 yaş çocukları evrensel ahlaki değerler ölçeği, deney ve kontrol grubu ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

2.10-13 yaş çocukları evrensel ahlaki değerler ölçeği, deney ve kontrol grubu son test puanları arasında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı fark vardır.

3.Kontrol grubunun 10-13 yaş çocukları evrensel ahlaki değerler ölçeği ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak son test puanları lehine anlamlı fark yoktur.

4. Deney grubunun 10-13 yaş çocukları evrensel ahlaki değerler ölçeği ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak son test puanları lehine anlamlı fark vardır.

5.10-13 yaş çocukları evrensel ahlaki değerler ölçeği, deney ve kontrol grubu bilişsel alt boyutu son test puanları arasında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı fark vardır.

6.10-13 yaş çocukları evrensel ahlaki değerler ölçeği , deney ve kontrol grubu duygusal alt boyutu son test puanları arasında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı fark vardır.

7.10-13 yaş çocukları evrensel ahlaki değerler ölçeği, deney ve kontrol grubu davranışsal alt boyutu son test puanları arasında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı fark vardır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışma kapsamında yürütülecek olan değerler eğitimi faaliyet ve çalışmaları , diğer değerler eğitimi çalışmalarından farklı olarak öğrencilerimiz değerlerimizi birçok yöntemle bir bütün olarak deneyimleyecek ve okul karakteri olarak kendi karakteriyle özümseyecektir. Öğrencilerimizin bu etkinliklere aktif olarak katılmaları sağlanacaktır.

Evrensel ahlaki değerlerle ilgili okulumuzda yapılacak uygulamaların (sanatsal, sosyal faaliyetler , sınıf içi etkinlikler ,yardım kampanyaları vb.) değerlerimizin öğrencilerimize kazandırılmasındaki etkisini ortaya koyabilmek için bu deneysel çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çalışmanın amacı , “ değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerinin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi” uygulamalarının, ortaokul öğrencilerinin evrensel ahlaki değerlerine etkisinin ne düzeyde olduğunun incelenmesidir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma; bir ortaokulun 5.,6.,7. ve 8.sınıf öğrencilerinden gönüllük esasına dayalı değerler fabrikası kulübündeki öğrenciler ile sınırlıdır. Okulda değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi uygulamaları ile sınırlıdır.10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ile sınırlıdır.

Literatür İncelemesi

Bu bölümde çalışma ile ilgili araştırmalar taranmış ve ilgili araştırmalar hakkında özet bilgiler verilmiştir.

Mebrure Doğan (2018) tarafından yapılan araştırmada toplumsal değişimin ve küreselleşmenin hızına ve olumsuz etkilerine karşı yaşam deneyimi nispeten az olan gençleri değerlerimizin desteğiyle onların psikolojik dayanıklılıklarını artırmak gerekmektedir. Bu sebeple değerler eğitimine ilkökul öncesinde başlanmasının yanı sıra çeşitli kademelerdeki öğrencilere ve araştırma grubunda yer alan ergenlere gerek aldıkları derslerin içine yerleştirmek suretiyle gerekse sosyal faaliyetler vasıtasıyla değerler eğitimi programının verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Serap Antepli (2018) tarafından yapılan çalışmaya göre ülkemizdeki eğitim sistemi,kültürel değerlerimizle paralel olarak kurgulanmalı ve okullarımızda, öğrencilerimize yaşadıkları ülkenin , tarihi ve coğrafi genel karakteristik dokularını öğretme gayretinde olunmalıdır. Avrupa ve A.B.D. kaynaklı uygulanmaya çalışılan temelsiz ,soyut, kültürümüze ait olmayan ve sadece öğretimsel amaç taşıyan değerler eğitimi programı yerine değerlerin adeta standartlaştırılmış paket programlar dahilinde uygulanmadığı, kültürümüze entegre edilmiş, bize ait olan, öğrencilerin deneyimlerini merkeze alıp, yaparak ve yaşayarak öğrenebildiği, tecrübe ettiği ve duyguların da ön planda olduğu bir yaklaşım geliştirilebilmelidir.

Orhan Gürsü (2010) tarafından yapılan bir araştırmada topluma ait olan değerlerin nesiller boyu devam edebilmesi için o topluma ait olan çocuk ve ergenlerin bu değerler bütünüyle yetiştirilmesi ve öğretimden önce değerlerin aktarılmasına önem verilmesi olacaktır. Ergenlik dönemde yaşanan kimlik kazanma sürecinde gençlerimizin olumsuz internet ve cep telefonu kullanımları bu sürecin olumsuz bir şekilde noktalanmasına sebep olacaktır.Sürecin sağlıklı ve istendik bir şekilde sürdürülebilmesi için değerlerin, ahlaki ve inanç merkezli olması ,rehberlik çalışmalarında yer alması ve eğitim sürecinde bu bahsedilenlerin dikkate alınması gerekmektedir. Zamanını teknolojik aletlerle(internet,cep telefonu vs.) boşa harcamak yerine sportif,sanatsal ve kültürel faaliyetler,gönüllülük ve yardım

çalışmaları gibi faaliyetlerle değerlendirmek çocuklarımızı ve gençlerimizi bağımlı olma riskinden uzakta tutma açısından faydalı olacaktır.

Hıdır Karaduman, Barış Hancı, Tuba Çengelci (2013) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler, değerlerin öğretim sürecinde okuldaki tüm paydaşların işbirliği ile ve planlı bir şekilde yürütülmesini, çalışılan etkinliklerin tüm sınıf düzeyleri için öğrenci merkezli ve uygulamaya dayalı olmasını, resim, müzik ve drama çalışmalarından da yararlanılmasını önermişlerdir. Ayrıca okul personelinin öğrencilere rol-model olma bilincini taşıması ve okuldaki eğitsel, fiziksel ve sosyal ortamın değerler eğitimine uygun hale getirilmesi biçimindedir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin değerler eğitimini okul, aile ve çevreyi içine alan çok boyutlu bir alan olarak gördüğünü ortaya çıkarmaktadır.

Değerler eğitimi programının uygulama aşamasında tüm okul personeli eşgüdüm içinde çalışmalı, eğitimde duyuşsal boyut gözardı edilmemelidir. Eğitim programlarında değerler eğitimi konularına daha fazla yer verilmeli, öğretmenlerin eğitsel uygulamalarında değerlere zaman ayırabilmesine imkan sağlanmalıdır. Değerler eğitiminde dikkat edilmesi gereken bir başka konu ise öğrencilerin değerleri yaparak yaşayarak öğrenebilmesi için uygulama olanaklarının sağlanması, değer kazanımının okul ve aile tarafından birlikte izlenmesidir.

Yine aynı çalışmada Sosyal Bilgiler dersi içeriği olarak sosyal kulüp faaliyeti kapsamında önemli gün ve haftalar çalışması olarak örneğin yaşlılar haftasında huzur evi ziyareti yapmak suretiyle ziyaret edilen yaşlılara manevi destek verip, öğretilmek istenen değerlerin kazandırılmasında etkili olunabilir. Bu tarz faaliyetlerle topluma hizmet uygulamaları yapmak suretiyle hedeflenen değerlerin çok daha etkili bir şekilde öğrencilere aktarımı istendik yönde gerçekleştirilebilir. Bu tarz faaliyetler kültürümüzdeki değerlerin hem yaşatılması hem de bu değerlerin nesilden nesile aktarılabilmesi için bir eğitim-öğretim yöntemi olarak ta kabul edilip uygulanmasına imkan sağlamaktadır.

Dilmaç (2007) tarafından yapılan araştırmanın neticesinde ortaya çıkan sonuçlara göre değerler eğitimi kapsamında yürütülen çalışma-faaliyetlerin öğrencilerin farkındalık düzeylerine olumlu yönde etki ettiği gözlenmiştir. Değer kazanımında ve bireylerin kişisel gelişiminde değer eğitimi programlarının etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İşcan (2007) ve Keskinoglu (2008) ise çalışmalarında ilköğretim öğrencilerine yönelik uygulanan değerler eğitimi programlarının ve etkinliklerinin öğrencilerin belli başlı özelliklerini (başarı, ahlaki olgunluk gibi) olumlu yönde etkilediğini tespit etmişlerdir.

MATERYAL ve METOD

Değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi uygulamaları farklı branşlardan gönüllü 5 öğretmen ve gönüllü 18 öğrencimizle planlanmış ve uygulanmıştır. Değerlerimiz konusunda farkındalık kazandırmak ve okul kültürü oluşturmak amacıyla yapılan çalışmalar;

Tiyatro Gösterisi: Değerlerimizi konu alan iki ayrı tiyatro gösterisi, Erbaa Belediyesi tiyatro topluluğu eğitmeni tarafından üç hafta süreyle eğitilen öğrencilerimiz tarafından önce okulumuz öğrenci ve velilerimize sergilenmiş , daha sonra İlçe Kongre ve Kültür Merkezinde halka açık bir şekilde gösterim yapılmıştır. Tiyatro gösterilerine okul bünyesinde 512 öğrenci ve 203 veli katılmış, Kongre ve Kültür Merkezindeki gösteriye ilçemizdeki diğer öğrenci , öğretmen ve velilerimizden 482 kişi katılmıştır. Yapılan gösterimler sonucunda katılımcılardan alınan geri bildirimler farkındalık oluşturması açısından oldukça olumludur.

Kermes: "Yardım et mutlu et !" sloganıyla yardımlaşma ve dayanışma duygusunu öğrencilerimize aşılama amacıyla yapmış olduğumuz kermese öğrenci velilerimiz tarafından çeşitli ikramlar hazırlanarak ilçe Kaymakamı , Belediye Başkanı ilçe Milli Eğitim Müdürü, okul ve kurum müdürleri ,öğrenciler ve vatandaşların da katkısıyla geniş katılımlı bir yardım kampanyası gerçekleştirilmiştir. Kermesten elde edilen gelire ilçemizde yer alan ihtiyaç sahibi öğrencilere giyim ve kırtasiye malzemesi yardımında bulunulmuştur. Öğrencilerimiz kermes çalışmalarında aktif olarak yer almışlardır.

Kan bağışısı kampanyası: Değerler fabrikası kulübü öğretmen ve öğrencileri tarafından Kızılay Tokat Şubesi işbirliği ile okulumuz spor salonunda okul velilerimiz başta olmak üzere tüm ilçeye yönelik kan bağışısı kampanyası yapılmış ve kampanyaya 109 bağışçı kan vererek katkıda bulunmuştur.Bu kampanyayla "Bir Kan , Üç Can !" sloganıyla öğrencilerimize yardımlaşmanın önemi anlatılmaya çalışılmıştır.Kampanyamız sonraki süreçte İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve diğer okullarımız tarafından örnek alınarak başka kan bağışısı kampanyalarının yapılmasına vesile olmuştur.

TEMA Vakfı çalışmaları: İlçemiz TEMA Vakfı temsilcileri iş birliği ile okulumuz Türkçe öğretmeni önderliğinde değerler fabrikası kulübü öğrencilerinin katkılarıyla 80 öğrencimizle birlikte doğadan meşe palamudu toplanarak evlerinde fidan haline getirmeleri sağlanmış daha sonra TEMA Vakfı'nın belirlediği alanlara 62 adet fidan dikilmiştir.

Hayvan barınağı mama ve kulübe yardımı: Değerler fabrikası kulübü öğrenci ve öğretmenleri tarafından planlanan bu çalışmaya teknoloji tasarım dersi öğretmenlerimiz katkı sağlamıştır. Öğrencilerimiz tarafından teknoloji tasarım dersinde yapılan 12 adet kulübe ve

öğrencilerimiz tarafından kabul edilen bağışlarla alınan mamalar belediye hayvan barınağına öğrencilerimizle birlikte yapılan ziyaretlerle teslim edilmiştir.

Resim sergisi: Değerler fabrikası kulübü öğrencileri ve resim öğretmenimiz tarafından “Değerlerimiz Renkleniyor” konulu yağlı boya resim sergimiz tüm ilçe okul ve kurumlarına yönelik sergilenmiştir. Sergide 53 adet tablo yer almıştır. Öğrencilerimiz değerlerimizin sanatla ifade edildiği bu sergiye yoğun ilgi göstermiştir. Bu çalışmada değerlerin sanatsal faaliyetler vasıtasıyla da öğrencilere aktarılabilceği ve farkındalık oluşturulabileceği tespit edilmiştir.

Şiir Dinletisi: Sorumluluk, sevgi , saygı , yardımlaşma ve dürüstlük konulu şiirlerden oluşan şiir dinletisi tüm okul , öğrenci ,ve öğretmenlerimize yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.Ayrıca değerlerimizle ilgili çeşitli broşür afiş ve okul panosu düzenlenerek istenilen okul kültürü ve değer farkındalığı çalışmaları desteklenmiştir.

Yapılan bu faaliyetlerden önce belirlenen kontrol grubu(yapılan faaliyetlere katılmayan) ve deney grubu öğrencilerine(yürütülen faaliyetlere katılan) “10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ölçeği” ön test olarak uygulanmıştır. Yukarıda bahsedilen ve gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda aynı ölçek deney ve kontrol grubuna son test olarak tekrar uygulanmış , araştırma süreci ve sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

Çalışma Grubunun Oluşturulması

Araştırma; 2021-2022 eğitim-öğretim yılında okulumuzda öğrenim gören 5.,6., 7.ve 8. sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Bu öğrencilerinden gönüllük esasına dayalı olarak bir kulüp faaliyeti olarak değerler fabrikası kulübü kurulmuştur. Araştırmada deney grubu ve kontrol grubu seçilmiştir.

Deney Grubu: 5. , 6. , 7. sınıf ve 8. sınıf öğrencilerinden değerler fabrikası kulübünde yer alan değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi uygulamaları ile dürüstlük, empati, nezaket, sorumluluk, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma gibi evrensel değerler kazandırılmaya çalışılan gruptur.

Kontrol Grubu: 5. , 6. , 7. sınıf ve 8. sınıf öğrencilerinden değerler fabrikası kulüp faaliyetlerine katılmayan rastgele seçilmiş aynı sınıf düzeyindeki öğrencilerden oluşan gruptur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi uygulamalarının ortaokul öğrencilerinin evrensel ahlaki değerlerine etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin dürüstlük, hakkaniyet, nezaket, sorumluluk ve merhamet gibi temel ahlaki değerlerin kendilerine etkisini incelemek amacıyla 10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ölçeği kullanılmıştır. Bu amaçla deney ve kontrol gruplarına ön test ve son test uygulanmıştır. Uygulamada 7 hipotez kurulmuştur. Bu hipotezlerin 6 tanesi kabul edilirken, 1 tanesi reddedilmiştir. Ortaya çıkan tüm bulgular hipotezler çerçevesinde değerlendirilerek varılan sonuçlar şu şekilde maddeler halinde verilmiştir:

1.10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ölçeği deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum çalışmaya başlamadan önce grupların tutum olarak aynı düzeyde olmadıkları anlamına geldiği görülmektedir.

2.10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ölçeği deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum çalışmanın etkisinin deney grubu lehine olumlu olduğu görülmektedir.

3.10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ölçeği kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu durum çalışmanın etkisi açısından olumlu olduğu söylenebilir.

4. 10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ölçeği bilişsel, duygusal ve davranışsal alt boyutu kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum ölçeğin bilişsel, duygusal ve davranışsal alt boyutu için çalışma yapılmadan önce grupların tutum olarak aynı düzeyde olmamaları açısından olumsuz, bilişsel, duygusal ve davranışsal alt boyutu için ise deney grubu lehine olumlu olarak değerlendirilebilir.

Tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde değerler fabrikası kulübündeki öğrencilerin kulüp faaliyetlerine katılmayan öğrencilere göre 10-13 yaş evrensel ahlaki değerler ölçeği ön ve son test puanları arasındaki anlamlı fark olması değerlerimiz ile ilgili sosyal ve sanatsal faaliyetlerin ve ders içi etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin evrensel ve ahlaki değerlere etkisi uygulamasının etkili bir yöntem olduğu söylenebilir.

Birçok analiz ve araştırma sonucuna paralel olarak değerler eğitiminde toplum hizmet uygulamaları, sosyal ve sanatsal faaliyetlerin bir arada kullanılarak değerler eğitimi konusunda okul kültürü oluşturmak konulu birçok çalışma görülmüştür. (Akkirpik, 2007), Berkowitz, (2002)Yoğurtçu (2015), Uğurlu (2019) araştırmalarında okul kültürü olarak ahlaki değerlerin kazandırılmasında olumlu etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışma çeşitli araştırma sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde bu çalışmanın olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Zaten etkili olması beklenen bir sonuçtur. Bu çalışmanın diğer araştırmalardan farklı olarak etkili olduğu bilinen bu yöntemi daha da etkisini artırmak için gönüllük esasını dikkate alınarak okulumuzda oluşturulan değerler fabrikası kulübü ile öğrencilerin değerler eğitimi faaliyetlerini gönüllü olarak planlama ve uygulama çalışmalarına aktif katılmalarıdır. Bu kulüp öğrencileri okulda değerler eğitimi farkındalığı oluşturma ve bu doğrultuda okul kültürüne dönüştürme amacı etrafında uygulanacak faaliyetleri planlanması ve uygulanması için özverili çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Kulüp çalışmaları ve uygulamaları için değerlerimiz konulu birçok hikaye, tiyatro, kitap, makale ve bu çerçevede araştırmalar yaparak hazırlık sürecini tamamlayan öğrenciler okul öğretmenlerinden aldıkları desteklerle de proje çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir.

Bir yıl boyunca devam eden çalışma sonucunda sorumluluk, sevgi, saygı, adalet, doğruluk, sabır, kanaatkârlık, dürüstlük, yardımseverlik ve dayanışma konularında öğrencilerin hazırladığı 1 yağlıboya resim sergisi, 5 karakalem çalışmaları duvar pano sergisi, 1 şiir dinletisi, 1 hayvan barınağı yardım kampanyası, 1 kardeş okul yardım kampanyası, 1 hayvan barınağı ve 1 huzur evi gezileri, Kızılay il müdürlüğü ile koordineli öğrencilerimize yardımlaşma ve dayanışma değerlerimiz konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla öğrenci velilerimiz okula davet edilerek kan bağışi kampanyası gerçekleştirildi. Teknoloji tasarım dersi içinde barınak hayvanları için kulübeler yapılarak ayvan barınağına teslim edildi. Türkçe dersinde Tema vakfı ile işbirliği yapılarak meşe palamudu toplanarak öğrenci sorumluluğunda tarafından fidan haline getirilerek Tema gönüllüleri işbirliğiyle uygun alana dikildi. Ayrıca yardım kermes çalışmaları, ders içi birçok etkinlik ve uygulamalar, 2 tiyatro gösterisi ve birçok toplum hizmeti çalışması yapılmıştır. Bu çalışmaların planlanması ve uygulanmasında tüm okul öğretmenler ile birlikte çalışılmaya gayret edilmiştir. Bu çalışmalar sırasında tüm öğrenciler isteyerek, severek çalışmalara katıldıklarını söylemişlerdir. Tüm okul öğrencilerini hedef alan çalışmalar öğrencilerin ahlaki değerlerine katkı sağladığı söylenebilir.

Özetle değerler eğitimi soyut bir kavramdan oluştuğu için öğrencilerin içselleştirmeleri zordur. Bireylerin içselleştirmeleri ve benimsemeleri için değerleri anlatmak yerine öğrencilere

yaşatmayı tercih ettiğimiz bu projede okul karakteri olarak değerlerimizi yaşattılmaya çalışılmıştır.Yaparak yaşayarak hissederek yaptıkları çalışmalarda değerlerimiz konusunda farkındalıklarının arttığı okul atmosferi ve öğrenci psikolojisine olumlu katkılar sağladığı gözlemlenmiştir. Çalışma sayesinde öğrenciler hem birçok değeri farkederek öğrenmiş hem de bu çalışmalara aktif katılarak özgüvenleri gelişmiş, duygusal etkileşim açısından faydalı olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak kulüp faaliyetine katılan değerler fabrikası kulübü öğrencilerinde evrensel ahlaki değerler ölçeği bilişsel, duygusal ve davranışsal tüm alt boyutlarıyla öğrencilerde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Sadece ölçeğin duygusal alt boyutunda kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum puanları ve aynı ölçeğin davranışsal alt boyutu deney ve kontrol grubu ön test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun nedeni olarak kontrol altına alınamayan başka etkenler olduğu yorumu yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Özkan, R.(2018) Toplumsal Değerlerin Birey ve Toplum Üzerindeki Etkisi.
- Dilmaç B. , Şimşir Z. (2016) Okullarda Değerler Eğitimi
- AApuhan, R. (2003). Ahlak ve Karakter Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Berber, S. (2019, Ocak). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Öğretimine İlişkin Öğrencilerin Oluşturduğu Metaforların İncelenmesi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans Tezi, s. 2-4.
- Bilgin, B. (1998). Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi. Ankara: Gün Yayınları.
- Bilgin, B., & Selçuk, M. (2000). Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Gün Yayınları.
- Çiftçi, N. (2003, Ocak). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi. Değerler Eğitimi Dergisi, s. 71-72.
- Dilmaç, B. (1999). İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s. 2.
- Katılmış, Ahmet; Ekşi, Halil ve Öztürk, Cemil, “Sosyal bilgiler ders kazanımlarıyla bütünleştirilmiş karakter eğitimi programının etkililiği”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2011, 11. 2, 839-853. Kaymakcan, Recep ve Meydan Hasan, “Din kültürü ve ahlak

bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi”, Değerler Eğitimi Dergisi, 2011, 9. 21, 29-55.

Erden, M. (2003). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Alkım Yayınları.

Afdal, Geir “Ahlak eğitiminin analizi: bir tipoloji”, R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Aslan ve M. Zengin (Ed.), Değerler eğitimi uluslar arası sempozyumu içinde (333-353), İstanbul: Dem Yayınları, 200 Akbaş, Oktay, Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2004.

Kale, Nesrin, “Nasıl bir değerler eğitimi?”, R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Aslan ve M. Zengin (Ed.), Değerler eğitimi uluslararası sempozyumu içinde (314-322), İstanbul: Dem Yayınları, 2007.

Erikson, E. (2014). İnsanın Sekiz Evresi. Okuyan US Yayınları.

Gültekin, F. (2007). Tarih Öğretiminde İşe Koşulabilecek Değer Öğretiminin Yeni Yaklaşımlarının Öğrencilerin “Hoşgörü” Değeri Anlayışının Gelişine Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi.

Okullarda Değerler Eğitimi (2016). Doç. Dr. Bülent Dilmaç Necmettin Erbakan Üniversitesi, A.K.E. Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı. Arş. Gör. Zeynep ŞİMŞİR

Doğan, M.(2018) Ergenlerin değer yönelimleri ve değer yönelimlerinin internet bağımlılığıyla ilişkisinin incelenmesi.Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi 5 (10), 263-285

Yıldız, M.(2017) Değerler Eğitimi Grup Rehberliğinin Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Gelişim Düzeylerinin Etkisi Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017 Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

Bulut, M.(2012)Öğretmen Eğitiminde Değer Eğitimi Fırsatı Olarak Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi .Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Arş. Gör. Aykut BULUT Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Çengelci, T. ,Hancı, B. ,Karaduman, H. (2013)Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Ekşi, Halil, “Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları”, Değerler Eğitimi Dergisi, 1. 1, 79 – 96, 2003.

Kızılcılık, S., & Erjem, Y. (1994). Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü. Ankara: Atilla Kitapevi.

MEB. (2010). Meb Din Kùltürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı Ve Klavuzu. Ankara: Meb Yayınları.

Meb 2023 Vizyon. (2018, Ekim). 2023 Eğitim Vizyonu. MEB 2023 Eğitim Vizyonu Resmi Sitesi: <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır